

Väitöskirjojen sisällölliset ansiot kunniaan

Joensuun yliopistossa arvioitiin hiljattain tutkimuksen laatua. Maantiede sai varsin tavanomaista palautetta: pitäisi kansainvälistyä entistä enemmän ja julkaista nykyistä useammin kansainvälisissä tieteellisissä lehdissä. Käytännössä tämä tarkoittaisi lähinnä yhteisprojekteja sekä impakti- ja siteeraus-pisteiden keräämistä julkaisuilla. Samansuuntaisia suosituksia olen kuullut muualtakin. Opintoja pitäisi myös nopeuttaa. Suomalainen koulujärjestelmä ja yliopistojen pääsykoejärjestelmä tuovat globaalisti arvioiden erinomaisen opiskelija-aineksen suomalaisiin yliopistoihin. Niinpä akateemisen oppimispolun lähtökohdat ovat erinomaiset ja antavat perustan myös kansainväliselle yhteistyölle. Mutta miten väitöskirjojen julkaisemista voisi tehostaa ja parantaa samalla laatua?

Vieraskielinen julkaiseminen on nähtävä ensisijaisesti osallistumisena kansainväliseen keskusteluun. Sitä kautta sosiaalinen pääoma kasvaa ja ulkomaisia kontakteja voidaan hyödyntää, jos vain osaamme valita parhaat kumppanit. Kansainvälisyys pitäisikin nähdä osana oman oppialan kansallista kehittämistä. Muussa tapauksessa se jää suppeasti tarkoittamaan kirjoittamista englanninkieliselle kielialueelle ja levikin maksimointia. Suppeasta tulkinnasta ei ole laadun takeeksi vaan sillä voi tavoitella lähinnä populaarisuutta. Kiinnostusta ja viittauksia tuova aihe voi olla esimer-

kiksi uteliaisuutta herättävä tai katsaustyypinen. Molempia näkee lataus- ja pisteytyslistojen kärki-paikoilla. Niinpä kansainvälisessä julkaisemisessa ja ainakin väitöskirjojen tuotannossa pitäisi arvostaa erityisesti sisällöllisiä ansioita.

Monta väitöskirjaa ohjanneena ja tarkastaneena minulle on muodostunut käsitys siitä, minkälaista osaamista kieli- ja julkaisuvalinnat tuottavat. Perinteinen väitöskirja on monografia. Se osoittaa, että tekijä hallitsee laajan tutkimustehtävän toteutuksen alusta loppuun. Artikkeliväitöskirja on useimmiten kooste projektitoista, jonka arvoksi ajatellaan laadukkaat artikkelit ja synteesiosio. Näiden välimuoto on usein tulosta siitä, että artikkelit eivät sellaisenaan oikein sovi väitöskirjan osaksi vaan ne on kirjoitettu uudelleen kirjan pääluvuiksi. Syitä tähän voi olla monia. Kaikilla näillä työtavoilla on sekä hyvät että huonot puolensa. Mutta voidaanko näistä osoittaa jokin muita paremmaksi? Myös kielivalinnalla on puolensa. Selkein etu englannin kielestä on parempi levikki. Suomea taas puolustaa se, että tekijä on ainakin ymmärtänyt kirjoittamansa.

Väitöskirjaperinne vaihtelee tieteenaloittain. Maantieteen sisälläkin lienee eroja, mutta monografioita tehdään vielä paljon. Artikkeliväitöskirjojen määrä on kuitenkin lisääntynyt. Joensuussa paine niiden suuntaan on kasvanut. Syitä ovat

projektimainen työskentely, töiden pätkittäisyys ja kenties myös arvostuskysymykset. Laskin tunnuskilpailuja viime vuosina Joensuussa valmistuneesta 25 väitöskirjasta, joista viidennes on tavalla tai toisella luettavissa artikkeleista koostetuiksi.

Tulokset osoittavat, ettei artikkeliväitöskirjoista ainakaan Joensuussa vielä ole onnistuttu luomaan oikotietä nopeaan valmistumiseen. Niitä ei tuoteta sen nopeammin kuin monografoitakaan. Aikaa kuluu keskimäärin yli seitsemän vuotta ja tyypillisimmillään valmistuminen kestää kuusi vuotta. Artikkeleilla väittelevien keski-ikä laskelmassani oli 35 vuotta eli he olivat vain vuoden nuorempia kuin kaikki väittelijät keskimäärin. Arvolauseiden keskiarvo oli sama. Tulos arvolauseella ja ajassa mitaten on näin ollen hyvin samanlainen niin artikkeliväitöskirjoissa kuin monografoissakin. Luonnollisesti tästä ei vielä voi tehdä yleisiä johtopäätöksiä, mutta paikallisesti ja ajallisesti tulos on pätevä.

On ilmeistä, että paine artikkeliväitöskirjojen osuuden kasvattamiseen lisääntyy, vaikka se ei takaa sen paremmin parempaa laatua kuin nopeampaa valmistumistakaan. Nopeus ja laatu sittenkin riippuvat yksilön taidoista ja valinnoista. Julkai-

sufoorumien valinta, mutta myös julkaisukäytäntöjen kehittäminen voivat nopeuttaa valmistumista.

Monen monta pätevyyslausuntoa kirjoittaneena voin vakuuttaa, että ulkomaisissa tieteellisissä aikakauslehdissä julkaiseminen ei paranna mitenkään ”automaattisesti” laatua. Toki näkyvyyttä sillä saa, koska monet lehdet ovat kaupallisten kustantajien suurtuotannon eduin tuottamia ja tehokkaasti myytyjä. Open Access -julkaisemisen kasvu tuonee tulevaisuudessa suurkustantajien ulkopuoliset julkaisut nykyistä paremmin ja tasapuolisemmin kaikkien saataville.

Suomen Maantieteellinen Seura julkaisee kahden lehteen, jotka mielestäni sopivat hyvin myös väitöskirjaan tarkoitettujen artikkeleiden julkaisufuorumiksi. Molemmissa lehdissä on käytössä asiantuntija-arvioihin perustuva tiukka tarkastusmenettely. Etua on siitä, että päätoimittajat ymmärtävät suomalaista kontekstia. Niinpä julkaisupäätöksiä ei tehdä sillä perusteella, että artikkelien tulisi olla globaaleja kaupallisia intressejä palvelevia. Sisällölliset ansiot ratkaisevat.

MARKKU TYKKYLÄINEN
*Maantieteen oppiaineryhmä,
Joensuun yliopisto*